

Türkmen halkynyň Milli Lideri, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Başlygy Gahryman Arkadagymyzyň tagallalary bilen 2016-njy ýylyň iýul aýynyň 21-ne dünýä ülnülerine laýyk gelýän enjamlar bilen enjamlaşdyrylan Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Morfologiýa merkezi açylyp ulanylmaga berildi.

Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasy(MKLE) Morfologiýa merkeziniň düzüminde wajyp hem aýratyn ähmiýetli edara bolup, onuň esasy wezipeleri hukuk goraýjy we beýleki ýöriteleşdirilen edaralardyr guramalaryň lukmançylyk, biologiýa, himiýa, kriminalistika ýaly ulgamlarynda ýöriteleşdirilen bilime daýanyp, ylmy taýdan esaslandyrylyp ýüze çykýan dürli meseleleriniň takyk we dogry çözüdini tapmaktan ybaratdyr. Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasy köp ýyllaryň dowamynda toplan tejribesine laýyklykda kazyýet-lukmançylyk bilermenlik işini ýokary derejede gurnamak we amala aşyrmak wezipesini ýerine ýetirýär.

Şeýle hem Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasy Türkmenistanyň SG we DSM kazyýet-lukmançylyk ylmy-bilermenlik ugry boýunça alyp baryjy edarasy bolmak bilen kazyýet-lukmançylyk seljermelerini geçirmekligiň hukuk binýadyny, ylmy-usulýet üpçünçiligini, kazyýet-lukmançylyk bilermenlerini taýýarlamagy we hünärini ýokarlandyrmagyny amala aşyrýar. Geçirilýän seljermäniň aýratynlygyna we çylşyrymlylygyna laýyklykda MKLE-synyň barlaghanalary Agilent Technologies, Thermo fisher, Kern, Leica we ş.m. ýaly halkara şereketleri tarapyndan işlenip düzülen iň häzirki zaman usulyýetler bilen üpçün edilendir.

Türkmen halkynyň Milli Lideri, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Başlygy Gahryman Arkadagymyzyň başlangyjy bilen ähli barlaghanalaryň işini halkara standartlaryna laýyklykda guramak baradaky işlere badalga berildi. Şeýlelikde MKLE-synyň barlaghanalarynyň işiniň hereket edýän halkara ISO/IEC 17025:2017 standartyna laýyk getirmek zerurlygy ýüze çykdy.

BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň guramaçylygynda “Türkmenistanda kazyýet-lukmançylyk işini kämilleşdirmek” barada 2019-njy ýylda kazyýet lukmançylygynyň meselelerine bagyşlanan ilkinji pudagara maslahat geçirildi. Bu maslahatyň netijesinde MKLE-synyň barlaghanalaryny ISO/IEC 17025:2017 halkara standartyna laýyk getirmeklige gönükdürilen işlerine girişmek boýunça pudagara maslahatynyň çözüdi kabul edildi.

Kazyýet-himiýa barlaghanasy MKLE-synyň esasy düzüm birlikleriniň biri bolmak bilen onuň wezipelerine zäherli, narkotiki, seri dumanladýan güýçli täsir ediji maddalary, şeýle hem biologiki obýektlerde olaryň metabolitlerini anyklamaklyga gönükdirilen aýratyn çylşyrymly himiki-toksikologiki barlaglary amala aşyrmaklyk degişli bolup durýar. Geçirýän

seljermeleriniň aýratynlyklaryna we giň göwrümliligine laýyklykda kazyýet-himiýa barlaghanasy himiki-toksikologiki barlaglary geçirip takyk netijeleri almaklyga gönükdirilen häzirki zaman enjamlaryň 100-den gowrak görnüşleri bilen üçün edilendir. MKLE-synda doly derejede ornaşdyrylan halkara standartlara laýyk gelyän häzirki zaman enjamlarda seljermeleri geçirmek üçin «Seda medical» hojalyk jemgyýetiniň hünärmenleri kazyýet-himiýa barlaghanasynyň hünärmenleri bilen bilelikde täze usuly gollanmalar, gözükdirijiler we düzgünnamalar işlenip taýýarlanyldy.

2019-njy ýylyň noýabr aýynda BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň ýardam bermeginde MKLE-synyň kazyýet-himiýa barlaghanasynyň hünärmenleri Litwa respublikasynyň halkara akkreditasiýaly kriminalistiki we kazyýet-lukmançylyk seljermeler Merkezleriniň guramaçylygy bilen tanyşmak we tejribe alyşmak maksady bilen iş saparyny amala aşyrdylar.

2019-njy ýylyň dekabir aýynda BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň teklibi bilen halkara ekspert maslahatçy hökmünde bellenen, Litwa respublikasynyň halkara akkreditasiýaly kriminalistiki we kazyýet-lukmançylyk seljermeler merkeziniň bilermenini Daýwa Ýakubauskiýene tarapyndan MKLE-synyň akkreditasiýasyny geçirmeklige taýýarlygyna deslapky baha berildi, onuň netijeleri boýunça ISO/IEC 17025:2017 standartyň ornaşdyrylmagy babatynda meýilnama düzüldi. MKLE-synyň kazyýet-himiýa barlaghanasynyň mümkinçiliklerini we hünärmenleriniň hünär derejesini ýokarlandyrmak we ISO/IEC 17025:2017 standartyna laýyk derejä getirmek maksady bilen BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň guramaçylygynda 2020-2022-nji ýyllarda ýöriteleşdirilen okuwlar gurnaldy.

2020-njy ýylyň noýabr aýynyň 30-nda BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň bellän halkara ekspert maslahatçy Daýwa Ýakubauskiýene we MKLE-synyň hünärmenleri tarapyndan MKLE-synyň işine ýöriteleşdirilen resminama dolandyryş ugruny girizilmeklige badalga berildi. Taslamanyň çäginde zerur bolan menedžment ulgamyna degişli bolan resminamalary, şol sanda menedžment ulgamynyň gözükdirijisi, iş ýörediş düzgünnamalary we usulyýetleri işlenip taýýarlanyldy we ornaşdyryldy.

Akkreditasiýa üçin statistiki görkezijilere laýyklykda geçirilýän kazyýet-himiki seljermeleriň arasynda iň köp gabat gelyän «Bugfazaly gaz-suwukluk hromatografiýa usuly bilen ganda etanolyň mukdaryny anyklamak» usuly saýlanyldy. Barlaghana seljermeleriň ýokary takyklygyny gazanmak maksady bilen sertifisirlenen halkara etalon merkezlerinden akkreditasiýa edilýän usul üçin zerur bolan barlaghana gap-gaçlary, termometrler, termogigrometrler, awtomatiki mikropipetkalar, şeýle hem etalon terezi daşlary satyn

alyndy we olaryň kalibrowkasy geçirildi. Usuly gradurowka etmek, aralyk barlaglary geçirmeklik, walidasiýa we werifikasiýa maksady bilen sertifikirlenen üpjün edijilerden (LGC Polşa) etalon erginler satyn alyndy. Kazyýet-himiýa barlaghanasynyň hünärmenleriniň hünär derejesine baha bermek üçin her ýyl akkredasiýa edilýän usula degişli professional testler (PT) arkaly synaglar meýilleşdirildi we amala aşyryldy. Türkmenistanyň SG we DSM-niň Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasynyň (MKLE) kazyýet himiýa barlaghanasy professional testleriň jemi boýunça (LGC Beýik Britaniýa) gatnaşan 256 sany barlaghanalaryň içinde birinji onluk sanawyna girizildi.

MKLE-nyň ähli işgärleri ISO/IEC 17025:2017 standarty boýunça akkreditasiýa işleriň amala aşyrylmagynda we ornaşdyrylmagynda agzybirlikde zähmet çekdiler.

MKLE-nyň ISO/IEC 17025:2017 standarty boýunça halkara akkreditasiýasyny almak we halkara derejesine ýetmeklik ugrunda ähli şertleri döretmekde Turkmenistanyň SG we DSM-niň hem aýratyn ornunyň bardygyny bellemek zerur.

BMG-nyň neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň ýardam bermegi bilen dürli ýurtlarda (Gyrgyzstan respublikasy, Russiýa federasiýasy, Gazagystan respublikasy, Belarussiýa, Gruziýa) hasaba alynan halkara akkreditasion merkezleriniň arasyndan akkreditasiýa babatynda talapnama bermeklik üçin birini saýlamaklyk çäresi geçirildi.

Netijede, 2023-nji ýylyň mart aýynda Türkmenistanyň MKLE-synyň barlaghanasynyň ISO/IEC 17025:2017 standartyna laýyklygyna baha bermek we kesgitlenen kadalara doly laýyk gelen ýagdaýynda halkara nusgadaky sertifikaty bermek boýunça Gyrgyz respublikasynyň akkreditasiýa merkezi bilen ylalaşyga gelindi. Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministriliginiň we BMG-nyň Neşe serişdelerine we jenaýatçylyga garşy göreşmek boýunça müdirliginiň hem-de Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasynyň degişli işgärleriniň ýerine ýetiren işleriniň netijesinde Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasynyň kazyýet-himiýa barlaghanasyna akkreditasiýa gabat gelmeklige baha beriji guramanyň bellige alyş sanawynda (reýestrinde) 2023-nji ýylyň 24-nji oktýabrynda hasaba alynan akkreditasiýa edilendigi baradaky №KG 417/КЦА.ИЛ.169 belgili şahadatnama berildi, bu bolsa Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasynyň we onuň Himiýa bölümüniň halkara derejesinde resmi taýdan ykrar edilendiginiň subutnamasydyr.

Adalat Sattarowna Gurtgeldiýewa
Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministriliginiň
Merkezi kazyýet lukmançylyk edarasynyň kazyýet himiýa
bölümçesiniň müdiri